

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

in decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XXIX. Vtrum infamatio de lethali sit mensura quantitatis grauis in materia
honoris?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

tur, quid magnum; sed inter facile communiter condonabilia computatur loquendo per se. Hoc idem cernitur proportionem seruata in exemplis positis infortunij, & beneficij æquè valentibus in fauorem huius partis, si benè considerentur: nec vsquam apparet testimonium simile sufficienter probans æstimari debere à prudentibus tanquam quid simpliciter magnum in ordine ad dissoluendam mutuam pacem, & concitandam iram, iacturam laboris diurno minoris, aut pecuniæ, quæ non accedat ad stipendium vnus diei pro labore corporali. Inquam verò si non accedat moraliter; quia parum pro nihilo reputatur in his rebus, quoad grauitatem, & leuitatem peccati. Videri igitur post quantitatem assignatam tanquam sufficientem, ac necessariam ad obligationem grauem restituendi, seu non nocendi esse definitam iuxta communem prudentium hominum existimationem, ac proinde regulam traditam esse legitimam. Cui nihilominus plusculum lucis, qua indiget, atque determinationis adicietur quæst. 30.

Ad 1. Labor diurnus cum circumstantiis, & modificationibus, quæ adiuncta illi sunt quæque communiter subintelliguntur sub nomine laboris diurni absolute prolato est vniformis, ac inuariabilis vbique æstimationis, ac proinde eo modo sumptus rationem regulæ, & mensuræ habere optime potest.

Ad 2. Dictum est mensuram quantitatis grauis esse laborem diurnum, & quidquid æquiualeat labori diurno. Quicumque autem peccat lethali ter furando, aut rapiendo, cognoscit necessariò formaliter, vel æquiualeenter se inferre nocuum æquale iacturæ laboris diurni, nec peccare lethali ter potest, quin æstimet iniustitiam suam in hunc vsque gradum esse nociuam. Cognoscit igitur necessariò laborem diurnum, eo modo, quo is habet rationem regulæ.

Ad 3. Patet satis ex dictis circa circumstantias laboris diurni mensurantis iacturam pecuniarum grauem.

Ad 4. Fieri potest, vt aliquid ab aliquo differat parum entitatiuè, quoad quantitatem, intensionem, propinquitatem; & tamen eo ipso paruo discrimine entitatiuè differat quamplurimùm; quoad vim vltimò completam, ac determinatam producendi magnum effectum, vt patet ex igne quàm minimum fieri potest distante, vel non distante à massa pulueris tormentarij, ex calore, vt septem, vel vt octo; ex pondere opprimente, aut occidere propter differentiam vnus pomi vltra pondus vltimò sustentabile, & sic de similibus. In hunc igitur modum quantitas præcisè necessaria, & sufficiens ad peccatum lethale differt parum entitatiuè à quantitate, quæ est summa infra ipsam; distat tamen plurimùm in ratione vltimò complete, ac determinatæ ad magnum effectum, propter illud exiguum additamentum. Sicut enim vires corporis tandem aliquando deficiunt, propter exiguum additionem vltimò complementem pondus intolerabile, atque ita concidit, aut occiditur homo; ita propter exiguum additionem vltimò complementem iniuriæ in ratione intolerabilis opprimitur tandem hominis patientia, concipitur ira, & dissoluitur pax, & tranquillitas mutua. Qui planè est effectus magnus secutus facta additione illa vltima parua, & non secutus eadem non facta. Est igitur magnum discrimen inter laborem diurnum, & laborem immediate minorem diurno, quoad vim inductiuam magni effectus vltimò completam, licet entitatiuè, & materialiter sit paruum discrimen. Iniustitia autem grauis, & leuis differunt formaliter, quoad vim inductiuam talis effectus completam, vel non completam vltimò, vt liquet ex quæst. præcedenti.

QVÆSTIO XXIX.

Utrum infamatio de lethali sit mensura quantitatis grauis in materia honoris?

Videtur non esse. 1. Quia contingit alicui exprobrari, atque de eodem manifestari peccatum lethale, quin propterea peccetur lethali ter. E conuerso contingit quibusdam aliis exprobrari peccatum veniale, aut idem de iisdem manifestari minime posse, quin peccetur lethali ter. Ergo infamatio de lethali non est mensura peccati grauis in materia honoris.

2. Sunt quædam peccata venialia, quibus imputatis, & manifestatis magis vilescit homo apud proximos, quàm imputatione, & manifestatione quorundam lethalium; idque per se. Quia quædam venialia, vt mendacia, magis nocent commercio, & communicationi humanæ, quàm quædam lethalia, ideòque magis odio habentur, & minus æstimantur illorum, quàm istorum auctores manifesti. Ergo pro statuenda regula grauis dehonorationis discernendum est inter peccata tùm venialia, tùm lethalia.

Art. 1. Resp. Quæstio proposita resoluitur triplici conclusione communiter recepta cum totidem notationibus. Prima conclusio. Infamatio de peccato lethali est sufficiens ad peccatum lethale, & inducit grauem obligationem restituendi loquendo per se. Patet hoc, quia omnes ægrè ferunt imputari sibi peccatum lethale, & censent magnum ea de causa nocuum se accepisse, si nondum illud passi erant; nec nisi admodum difficulter pacem, & beneuolentiam retinent erga talem infamatorem.

Art. 2. Confirmatur, quia omnes subsunt præcepto habendi curam sui boni nominis; atque huic præcepto grauius contradicit, qui non habet curam, ne incurrat infamiam de peccato lethali. Siquidem per talem, ac tantam famam, & honoris iacturam incidit in magnam quandam facilitatem peccandi lethali ter, dissecto honoris freno, quod est potentissimè ad vnumquemque in officio continendum: atque vnusquisque tenetur sub lethali ad vitandam facilitatem, vt incidat in lethale. Ergo etiam tenetur non inferre aliis tale nocuum. Nec enim magis cuiquam licet, aut minus prohibetur minuire bona aliorum, quàm sua; sed magis è contra.

Art. 3. Additur autem in conclusione loquendo per se; & in probatione, si nondum illud passi erant. Quia, fieri potest per accidens, aliquem esse in tali gradu prauæ communis existimationis constitutum, vt minimam læsionem, & facile dissimulandam, aut condonandam patiatur imputatione peccati lethalis, saltem in certo quodam genere. Quod potest esse diuersum pro diuersis quoad mores, & constitutionem naturalem, & præuiam circa ipsos notitiam. Regula igitur data directè viget circa eos homines, qui non induxerunt alterationem circa se notabilem communis eius existimationis, quæ concipitur de naturali, & plerumque contingenti hominum constitutione, ac modo agendi. Ceteros verò eadem regula comprehendit indirectè, quatenus quantitas infamationis eorum metienda est per æquiualentiam iacturæ nouæ ad nocuum, quod inferitur per imputationem peccati lethalis illi, qui communem eiusmodi existimationem nondum notabiliter vulnerauit, ac depressit.

Art. 4. Secunda conclusio: Infamatio de peccato veniali est sufficiens ad peccatum veniale loquendo per se, & inducit obligationem leuem restituendi; sequitur

tur ex præcedenti. Quia eadem est proportio sufficientiæ huius infamationis ad peccandum leuiter, & ad obligationem leuem restituendi; quæ est infamationis de lethali ad peccandum lethalem, & ad obligationem grauem. Et insuper confirmatio adhibita conuincit id clarè. Quia aliàs peccans venialiter coram aliis, eo ipso peccaret lethaliter per se loquendo, quatenus inde incurreret infamiam de peccato veniali, & pateretur iacturam boni nominis de peccato veniale, ad quam iacturam vitandam tenetur in genere ex lege Dei.

Artic. 5. Dicitur autem hîc etiam per se loquendo, quia per accidens fieri potest, vt nullum sit peccatum, imputare alicui non solum peccatum veniale in genere, cuiusmodi imputatio nullum, respectu cuiusquam, peccatum est iuxta legem ordinariam; sed etiam imputare peccatum veniale talis, vel talis generis determinatè, atque, vt commissum tali tempore, & in talibus circumstantiis ob iacturam boni nominis, quam is iam antecesserit fecerit in tali genere. Quapropter huic conclusioni applicanda est proportionaliter comparatio, & consideratio, adhibita in præcedenti.

Art. 6. Tertia conclusio, quælibet, & sola illa latio famæ, & honoris in quouis genere perfectionis, ac excellentiæ, siue naturalis, siue moralis æquiualens infamationi de peccato lethali, est sufficiens ad peccatum lethale, & ad obligationem grauem restituendi: æquiualens verò infamationi de veniali, est sufficiens ad veniale, & ad obligationem leuem. Res est clara ex dictis, quia non potest non esse eadem ratio, ac æstimatio de eo, quod æquiualeat, & de eo, cui æquiualeat; cum ipsum non valere fundare eandem obligationem, ac æstimatorem, tollat formaliter æquiualentiam. Æquiualentia porro ista pensanda est iuxta dicta quæst. 27. quoad vim perturbandi animum, & impediendi statum mutæ beneuolentiæ, & tranquillæ pacis.

Artic. 7. Nota 1. Quod dictum est de infamatione, & æquiualentibus infamationi, inhonoratorem etiam commune est. Quia licet fama, & honor distinguantur inter se realiter, quatenus honor occultus, & purè interior est assensus bonitatis, seu perfectionis, & excellentiæ conuenientis alteri in aliquo genere. Exterior verò, & perceptibilis ab aliis est manifestatio talis assensus verbo, vel opere facta; & necesse nequaquam est, vt famam præsupponat: fama autem, prout opponitur infamæ, & ad præsentem spectat considerationem, interior quidem est notitia honoris conuenientis alicui apud aliquem alium, præscindendo ab assensu, & dissensu; Exterior verò est eiusdem notitiæ manifestatio, & propagatio verbo, vel opere facta; ac propterea necesse est, vt fama præsupponat honorem eiusdem personæ, seu verè, seu falsò, prout contigerit famam esse veram, vel falsam, ex quibus facillè liquet, quid sint infamatio, & dehonoriatio tam purè negatiua, quàm positiua. Licet inquam fama, & honor hoc modo differant inter se, & consequenter infamatio, ac dehonoriatio differant inter se eodem modo; subsunt tamen vniuersimodè, aut ferè eidem regulæ iam datæ. De discrimine inter famam, & honorem vsque adeò breuiter conclusio videri quamplura possunt si placet, quæ tamen placeant difficulter, apud Cardinalem de Lugo disput. 14. sect. 1.

Art. 8. Nota 2. Nocuentum paruum in ratione honoris, aut famæ potest esse magnum, quoad rem pecuniariam; Atque è conuerso. Si enim viro nobili in medio foro violenter rapiatur flos, quem manu gerit, aut teruncius, quem habet in crumena, iactura honoris est grauis, licet pecuniaria sit exigua, ac ferè nulla. Si verò de medico dicatur deficere ipsi sensu

sum tactus in extremis digitis, iactura pecuniæ poterit esse maxima, tametsi minima sit honoris. Idem est de aulico, quem amat Princeps, & est paratus conferre illi ingentia beneficia, si apponatur illis impedimentum manifestatione defectus in se quidem exigui, maximè tamen displicentis Principi. In his autem, & similibus euentibus aderit obligatio grauis reparandi damnum sub ea ratione, sub qua magnum fuerit; leuis verò sub ea ratione, sub qua fuerit leue; siquidem altera reparatio fuerit separabilis ab altera. Quod si separabiles non fuerint, vel absolutè, vel respectiue, vtraque simul reparatio erit debita sub lethali, quoad alterum directè, & indirectè quoad alterum.

Art. 9. Nota 3. quòd quis magis abundat honore, & fama, eò magis peccatur aduersus ipsum vniuersumque defectus imputatione, maiorque oritur obligatio restituendi. Quia, videlicet, eò est maius nocuentum, quod patitur infamatus, seu dehonoriatus. Assensus enim eiusdem defectus circa duos inæqualis honoris, & famæ, vtrumque redigit ad eundem in eo genere gradum, ideòque plus amittit, qui magis antecesserit excedebat eum gradum. Neque in hac materia est locus præsumptioni, qualis quæst. 31. dicitur sæpè adesse in re pecuniaria de condonatione maioris materialiter nocuenti; tùm quia præsumptio voluntatis cedentis iuri suo, quoad pecunias est honorifica diuiti, quæ diues est, ideòque concipitur cum aliquo eius lucro in alio genere; præsumptio verò cessionis quoad honorem, nec est honorifica, nec lucrosa honorato, quæ honoratus præcisè est, saltem nisi aliunde sit specialiter ordinata ad maius honoris, & probitatis emolumentum: tùm quia, qui abundat honore, tenetur per se conseruare honorem, dùm illum in alium maiorem, aut æqualem non commutat, iuxta illud: *curam habe de bono nomine*: tùm quia voluntas cedendi honori, & famæ, dùm non est circumstantionata modo dicto, est nulla, vt supra ostensum est in quæst. 16. Quæ de causa vltra alias voluntas, & desiderium sanctorum patiendi infamiam nullatenus potest honestare actiones infamatorias aliorum aduersus ipsos. Constat igitur ex his veram esse, & quo sensu vera sit absolutè, & per se regula grauitatis in materia honoris, & famæ constituta per infamationem de lethali, & leuitatis per infamationem de veniali.

Ad 1. Illa vicissitudo contraria regulæ traditæ contingit per accidens, ideòque non est contraria eidem regulæ, prout communiter accipitur, atque exposita est.

Art. 1. Ad 2. Illa diuersitas peccatorum plus, aut minus nocentium humanæ communicationi contraria magnitudini malitiæ ipsorum non efficit, vt infamatio de minori peccato noceat magis, quoad honorem, quàm infamatio de maiori peccato; sed quod noceat magis, quoad emolumenta alia pendentiæ à facilitate communicationis, & familiaritatis conueniente vniuersæ, respectu aliorum iuxta dicta in 2. Notatione. Vnde nihil inde habetur ad propositum.

Art. 2. Superest post hæc vltimo loco explicanda quantitas circa nocuentum salutis. Intelligitur verò nomine salutis communiter non solum integritas corporis, & quidquid ad corporalem sanitatem, ac bonam eius dispositionem pertinet; sed etiam omne genus perfectionis, ac bonitatis, tùm physicæ, tùm moralis afficientis hominem intrinsecè. Videntur igitur est an damnum illatum in huiusmodi bonis animi, aut corporis tale sit, vt possit ex sua natura inducere tantum doloris sensum, tantam excitare iram, & tantum afferre impedimentum mutæ beneuolentiæ, ac pacis, quantum inducere, excitare, aut afferre potest frustratio laboris diuini; subtractio stipendij correspondentis tali labori, aut imputatio peccati

peccati lethalis. Siquidem tantundem quoad hæc valebit, erit quantitas nocuenti sufficiens ad peccatum lethale; sin minus erit insufficiens, solùmque sufficiens ad veniale, dummodò patiens sit inuitus rationabiliter, vt liquet ex dictis in hac, & in duplici præcedenti qu. Nempè nihil occurrit, quò melius, quàm istiusmodi comparatione quantitas in hoc genere sufficiens, & necessaria vniuersaliter determinetur. Nihil enim vnum apparet intra proprium genus, quod ita sit notum quoad quantitatem nocuenti sufficentem, ac præcisè necessariam ad obligationem grauem, vt possit melius subire rationem regulæ, respectu cæterorum. Ideò visum est rem hanc ita hîc concludere per modum appendicis relicta felicioribus ingeniis expositione magis exacta intra proprium genus.

QVÆSTIO XXX.

Verum quantitas sufficiens ad iniustitiam grauem consistat in indiuisibili ex parte iniuste agentis?

Videtur consistere in indiuisibili. 1. Quia iustitia commutatiua, ad quam pertinet præcauere iniurias, & illas reparare, constituit æqualitatem Arithmeticam inter omnes homines, vt expositum est quæst. 9. Eam autem constituere minime posset, si quantitas sufficiens ad iniuriam grauem non consisteret in indiuisibili ex parte agentis. Quia is, respectu cuius ea quantitas esset maior, quàm respectu alterius, non tantundem pateretur ab hoc altero peccante grauius contra ipsum, quantum ipse illi alteri noceret, dum contra eum peccaret grauius. Quæ est manifesta inæqualitas.

Sed contra est. Quia vnusquisque peccat grauius, vel leuiter prout indicat de sua actione. Non autem omnes vniformiter iudicant, sed multiplici de causa sunt varia humana iudicia, vt in aliis rebus, ita & in taxanda quantitate determinata in materia præsentis; idque evenit per se, respectu totius multitudinis, licet in singulis possit adesse tantum per accidens tale determinatum iudicium.

Art. 1. Resp. Videntur affirmatiuam sententiam tenere in quæst. proposita Cardinalis de Lugo, & alij communiter apud ipsum loco superius indicato. Distinctione autem opus est. Dicendum namque est quantitatem sufficientem ad iniustitiam grauem non consistere in indiuisibili absolute, & quoad omnes vniuersim homines; consistere tamen in indiuisibili respectiue quoad singulos scorsim homines. Explicatur, & suadetur hæc assertio exemplo iusti pretij rerum vendibilium. Istud namque pretium non consistit in indiuisibili simpliciter, & quoad omnes absolute, sed ex communi consensu agnoscitur summum, medium, & infimum; atque intra limites iustitiæ. Si istud existere posse inter contrahentes communis existimatio est; idque independenter ab ignorantia inuincibilis excusatione. At si inter duos contrahentes conuenit determinatè de pretio, aut infimo, aut medio, aut summo, iam pretium debitum ex iustitia consistet inter illos in indiuisibili; ita vt neuter, aut plus exigere, aut minus soluere deinde possit absque iniustitia vtrunque exiguum, ac minimum id sit, penes quod quaritur excessus, aut diminutio; tamen initio vtrumvis intra certos limites licuisset. Ergo similiter in furto, aut rapina, & consequenter in restitutione admittenda est simpliciter quantitas summa, media, & infima intra limites quantitatis sufficientis ad obligationem grauem, vel leuem; licet respectu vnus cuiusque determinatè non detur talis lati-

tudo eiusdem quantitatis. Ratio paritatis est; quia, vt dictum est quæst. 25, ex Philosopho, & D. Thoma, actiones iniuriolæ habent rationem commutationum. In commutationibus autem id, in quod conuenitum est, debetur in indiuisibili prout subest conuentioni; conuentio verò ipsa potest fieri diuersimodè, & cum inæqualitate materiali, absque læsione iustitiæ. Ergo simile quid admittendum est in actionibus iniuriolis modo dicto.

Art. 2. Verum quia quando commutationes sunt inuoluntariæ, quales sunt omnes, quæ fundantur in actione iniusta, non datur conuentio singulorum cum singulis hîc, & nunc determinatè; & insuper is, qui patitur iniuriam plerumquè est ignorans eius, quod agitur, necesse est, vt determinatio eius quantitatis committatur saltem, vt plurimum iudicio solius iniuriantis, vtque is dirigatur regula illa; *quod tibi non vis, alteri ne feceris*. Per quam regulam iubentur singuli metiri cæteros ex seipsis; atque adeò seruare legem obligantem vniformiter difformiter; vnusquemque videlicet iuxta sensum suum.

Art. 3. Itaque quod quisque iudicauerit se grauius laturum ex natura rei, si ab alio subtraheretur sibi, erit quantitas, cuius subtractione ipse grauius peccabit. Hoc autem iudicium non esse vniformiter vniforme in omnibus patet: tum à posteriori, ex mirabili auctorum discrepantia superius notata, quoad taxandam quantitatem grauem; tum à priori, ex multiplici hominum genio; atque ingenio, moribus, affectibus, latitudine, & angustia cordis. Quare consequenter ad principia superius posita, & eorum fundamenta concludendum videtur summam eam quantitatem in se pecuniaria esse laborem diurnum fossoris terræ impensum tempore æstatis; impensum tempore hiemis esse infimam quantitatem grauem; medium verò qui temporibus intermediis impenditur. Probatur nimirum efficaciter fuit laborem diurnum, & quæ illi æquipollent conuerti cum quantitate sufficienti, ac necessaria ad lethale. Is autem labor est longior, aut breuior, maioris aut minoris pretij cum morali diuersitate iuxta assignatas temporis differentias facta æstimatione solius laboris secundum se.

Art. 4. Inter istos igitur limites continget variare per se singulos quosque in taxanda quantitate graui; extra eosdem verò non nisi per accidens, non solum spectata natura rerum secundum se, sed etiam spectata eadem relatè ad humanum ingenium, atque ad eius vires absolute, & simpliciter existentes in vno quoque homine. Facta verò in hunc modum taxatione determinata ab vnoquoque ex consilio alterius, vel ex proprio Marte, ad eam vnusquisque tenebitur in indiuisibili. Ideò autem labor fossoris terræ potissimum proponitur, vt regula ex P. Molina, & aliis, quia est præ cæteris maxime corporalis, maximeque vniformis vbiuis, idemque in sacris litteris, quarum supra mentio facta est, assumitur in exemplum. Dies porro intelliguntur, quales sunt Romæ, vbi hæc scribuntur. Vnde ad alias regiones, in quibus est diuersitas moraliter magna tempore diurni, traduci facili poterit doctrina tradita seruata proportionem quoad numerum horarum per quas ordinariè durat labor diurnus. Facili similiter est accommodare materiæ honoris, & famæ; necnon salutis, quæ dicta sunt de re pecuniaria. Est enim de omnibus eadem proportionalis ratio.

Art. 5. Ad rationem dubitandi partis affirmatiuæ; iustitia commutatiua constituit æqualitatem Arithmeticam inter vnusquemlibet comparatum cum singulis quibuscumque aliis iuxta sensum cuiusvis quoad commutationes inuoluntarias, & iuxta conuentionem vtriusque commutantis quoad voluntarias; non verò constituit æqualitatem Arithmeticam vniformiter vniformem